

Fiskālās disciplīnas padome: valdības fiskālai politikai augsto cenu apstākļos jābūt stimulējošai, bet ar zināmiem ierobežojumiem

Publicēts: 31.05.2022.

Pieaugošās inflācijas apstākļos valdības fiskālai politikai ir jāpaliek stimulējošai, saglabājot zināmus ierobežojumus, lai nepieļautu budžeta izdevumu nekontrolētu pieaugumu, secināts 25. maijā Fiskālās disciplīnas padomes (Padomes) rīkotajā augsta līmeņa ekspertu diskusijā "Augsto cenu fiskālā ietekme: scenāriji un izaicinājumi". Diskusijā tika apspriesti jautājumi par inflācijas draudiem, fiskāliem riskiem un iespējamiem risinājumiem enerģētikas jomā.

Kā atzīst eksperti, straujais inflācijas pieaugums ir dramatiski mainījis ekonomisko ainu gan pasaulē, gan Latvijā. Valdības izaicinājums pašlaik ir piemērot adekvātus monetāros un fiskālos instrumentus inflācijas ierobežošanai, kā arī mazināt inflācijas sekas, nepieļaujot nekontrolētu valsts parāda pieaugumu.

Ja maksātspējas un pieprasījuma kritums pastiprināsies un ieilgs, eksperti atzīst - ekonomika var strauji nonākt recesijā, kas Latvijai ir diezgan reāls scenārijs. Tāpēc šobrīd ekonomikas politikas veidotāji ir smagas dilemmas priekšā. Ekonomikas stimulēšana dzen inflāciju uz augšu, bet ierobežojoša politika to virzītu recesijā.

Ņemot vērā, ka arī 2023. gadā fiskālie nosacījumi un deficīta ierobežojumi vēl nebūs spēkā, eksperti ir vienprātis, ka fiskālai politikai ir jāpaliek stimulējošai, tomēr jāņem vērā, ka Latvijā jau šobrīd budžeta deficīts tiek plānots 6,5% no IKP. Arī Eiropas Komisija savās rekomendācijās ir norādījusi, ka Latvija nedrīkst palielināt budžeta bāzes izdevumus virs ekonomikas potenciāla izaugsmes.

"Latvijas makroekonomiskā situācija ir stabila, neraugoties uz valsts budžeta deficīta un parāda ievērojamo pieaugumu COVID-19 krīzes laikā. Diemžēl Latvijas valsts parāds 2021. gadā bija apmēram divreiz augstāks nekā Igaunijā, bet plānotais budžeta deficīts ir augstākais ES. Tādēļ aicinu ļoti uzmanīgi rīkoties ar valsts budžeta deficīta un parāda turpmāku palielināšanu," norāda Inna Šteinbuka, Fiskālās disciplīnas padomes priekšsēdētāja.

Pašlaik fiskālās politikas uzdevums ir nodrošināt mērķētu atbalstu maznodrošināto iedzīvotāju grupām un energoietilpīgiem uzņēmumiem, nepieļaujot tālāku valsts deficīta kāpumu, īpaši Saeimas vēlēšanu gadā.

Diskusijā tika norādīts, ka Latvijā ir pieņemta universāla pabalstu politika, kas kopumā palielina sabiedrības nevienlīdzību un to nevajadzētu turpmāk pieļaut, it īpaši, ņemot vērā vēlēšanu gadam raksturīgos izaicinājumus. Atbalstam ir jābūt precīzi mērķētam, jo citādi vēl vairāk palielināsies ienākumu plaisa starp iedzīvotājiem, atzīst eksperti. Lai to panāktu, valdībai ir jābūt gatavai pieņemt grūto politisko lēmumu un sašaurināt valsts atbalsta saņēmēju loku, apzinoties - ja pabalstus saņems tikai daļa iedzīvotāju, tas var radīt politisku spriedzi.

Ņemot vērā, ka ilgtermiņā Latvijā būs nepieciešamas investīcijas energoneatkarībā un aizsardzībā, būs jāmazina izdevumi citās jomās, lai nodrošinātu Latvijas prioritātes. Ekspertu ieskatā, to nebūtu jāuzskata par budžeta konsolidāciju, bet gan par nepieciešamību pārskatīt izdevumu struktūru nākotnē.

Diskusijā arī secināts, ka gan Latvijā, gan ES vērojama uzņēmēju skepse par Zaļā kursa ieviešanas tempiem un tam nepieciešamo izejvielu un tehnoloģiju pieejamību. Tomēr kopējā ES politika nenovēršami virzās klimatneitralitātes virzienā, tam paredzot nepieredzēti plašu investīciju apjomu. Tādēļ ir nepieciešams savlaicīgi iekļauties šajā virzībā un rīkoties pragmatiski, nezaudējot reģionālo konkurētspēju.

Eksperti ir vienprātis, ka Latvijas energoneatkarība ir Latvijas māsaimniecību labklājības un uzņēmumu konkurētspējas ilgtermiņa

izaicinājums. Analizējot fiskālo stabilitāti saistībā ar augsto energoresursu cenu un ilgtermiņa gāzes līgumiem, eksperti secina - vēsturiskā un ģeopolitiskā dimensijā pašlaik dzīvojam situācijā, kad Krievijas piegādātāji var atslēgt gāzes piegādes jebkurai bijuši tirdzniecības partnervalstij un tādēļ enerģētikas jomas pārvaldībā Latvijā ir nepieciešama proaktīva rīcība risku novēršanai iedzīvotājiem un uzņēmējiem.

Kaut gan Latvijas likumdevējs ir paredzējis attiekties no Krievijas gāzes, pagaidām nav noteikts datums, ar kuru tas var stāties spēkā. Latvijai augsto gāzes cenu pašlaik diktē situācija gāzes *spot* biržā un saprātīgākais risinājums šajā situācijā, pēc ekspertu domām, būtu ilgtermiņa līguma slēgšana par gāzes piegādēm un sašķidrinātās dabasgāzes (LNG) termināla būvniecība. Tā kā stacionāra termināla būvniecība var prasīt vismaz 2-3 gadus, ir jāizskata iespējas tūlītēja mobilā risinājuma rašanai, piemēram, sadarbībā ar Igauniju - Paldisku ostā.

Runājot par loģistikas komponenti, eksperti uzsver, ka pašlaik Latvija importē LNG caur Klaipēdas ostu, bet sakarā ar pieaugošo Polijas patēriņu Latvijai šis piegāžu ceļš nav pietiekams. Neiegūstot gāzes termināli šogad un sakrītrot nelabvēlīgiem apstākļiem, Latvijā var rasties priekšnoteikumi gāzes deficīta scenārijam, norāda eksperti.

Ar diskusijas kopsavilkumu var iepazīties [šeit](#)

<https://www.fdp.gov.lv/lv/jaunums/fiskalas-disciplinas-padome-valdibas-fiskalai-politikai-augsto-cenu-apstaklos-jabut-stimulejosai-bet-ar-zinamiem-ierobezojumiem>